

Hrotkó Larissa

A nélkülözhetetlenek

A zsidók 18. századvégi - 19. század eleji letelepedése Pesten különös tekintettel a zsidó nők helyzetére

TARTALOM, BEVEZETÉS

Tartalom

I. Bevezető

1. Nő, mint a kutatás alanya
1. 2. Röviden a zsidó feminista kutatásokról
1. 3. A nőkutatások a pesti zsidó közösség kulturális szomszédságából
2. A pesti zsidóság történetírása
2. 1. A történész-rabbik narratívái
2. 2. A magyar társadalomtudomány a pesti zsidóságról.
2. 3. A Budapesti Negyed

II. A kutatási források leírása és rövid nyelvi elemzése

1. A 18. század végi - 19. század eleji pesti jiddis nyelvű hivatali iratok leírása
1. 1. A nyelvi kutatás a kultúra antropológiai tudományterületen
1. 2. A jiddis helyéről az európai nyelvrendszemben
1. 3. A zsidók pesti jelenlétének írásos emlékei
1. 4. A 19. század eleji összeírások grafikai-fonetikai és lexikális tulajdonságai
1. 5. A leírás részleteinek összefoglalása
2. Deutschsprachige Geschäftskorrespondenz zwischen dem Pester Stadtrat und der jüdischen Gemeinde zu Pest
2. 1. Inhaltliche Klassifizierung der Schriftstücke
2. 2. Deutsch als Geschäftssprache in Pest
2. 3. Jüdische Deutsch-Schreiber der Pester Gemeinde
2. 4. Textanalysen
2. 5. Zusammenfassung sprachlicher Charakteristiken

III. A pesti zsidó letelepedés óbudai gyökereiről

1. A 18. századvégi - 19. század eleji óbudai zsidóság, mint a pesti zsidó letelepedés egyik főeleme

1. 1. Adalékok "a türelmi adó korszakának" zsidó demográfiájához
1. 2. Büchler Sándor óbudai népességi adatai
1. 3. A pesti zsidó letelepedés óbudai származását részben igazoló, részben cáfoló adatok
2. Az óbudai iratok, mint a kutatás forrása
2. 1. Családfői névsorok
2. 2. Az óbudai vonzási körzethez tartozó települések zsidó népessége
3. Az óbudai körülmények a pesti letelepedés idején
3. 1. Az óbudai zsidó vállalkozók pesti üzlete
4. Az óbudai zsidó férfisorsok
4. 1. Boskovitz családról
4. 2. Selka Abeles és mások
4. 3. Az óbudai zsidó nők családjogi esetei

IV. Óbuda után. A pesti kezdet

1. A pesti környezet
1. 1. A pesti népességi és vallásetnikai viszonyok
1. 2. A terézvárosi zsidó demográfia és a terézvárosi utcák
1. 3. A terézvárosi lakók és polgárok: a lakóházak és a háztulajdonosok
1. 4. A pesti női társadalom néhány sajátosságának leírása
1. 5. A pesti nők külseje, öltözködése, életformája
2. Pest zsidó női és férfi telepesei
2. 1. A zsidó telepések önmeghatározásának pesti sajátosságai
2. 2. A pesti telepes zsidó nők kora és származási helye
2. 3. A házasságkötés feltételei, a háztartás felszerelési tárgyai a hozomány leírása alapján
2. 4. A szülésekről, a gyerekekről és a gyakran előforduló betegségekről
2. 5. A közösségen belüli női kommunikáció
3. Az első zsidó telepes férfiak történeteiből
3. 1. Néhány letelepedési ügyről
3. 2. Bauer, a modern pesti zsidó vállalkozó

V. A női státuszok és a női munka

1. A feleségek, az özvegyek és a leányok, mint az emberi tőke része
1. 1. A zsidók pesti gazdasági tevékenységének piaci lehetőségei a századfordulón és a 19. század negyvenes éveiben
1. 2. A megélhetés forrásai
1. 3. A kereskedőfeleségek
1. 4. A vendéglátó- és az élelmiszeripar
1. 5. A fuvarozók és az iparosok feleségei
1. 6. Az alkalmazottak és az értelmiségiek feleségei
1. 7. Az orvosok és a betegápolók feleségei
1. 8. A zenészcsaládok
2. Az önállóan gazdálkodó nők. A dolgozó özvegnők
2. 1. A kereskedőnők és az ügynöknők
2. 2. A házalónők és a zsidárusnők

2. 3. A nem kereskedői szakmák női képviselői
2. 4. A kézimunka készítőnők
2. 5. A szülésznők és az ápolónők
2. 6. A koldusfeleségek és a kolduló özvegyek
3. A háztartási alkalmazottak
3. 1. A cseléd lányok (Dienstmädchen) és a szakácsnők
3. 2. Néhány egyéni eset az előzőekben feltüntetett korcsoportokból
3. 3. A házasságon kívüli gyermekszülés
3. 4. Összehasonlítás más országok tapasztalataival

VI. Zárórész. A kutatás főbb szempontjainak összefoglalása

1. A bevándorló és a befogadó kultúra találkozása
2. A pesti zsidó közösség funkcionális növekedése
3. A pesti zsidó nők társadalmi legitimációja

Függelék. A pesti letelepedés hatása a zsidó nők és férfiak életvitelére

1. Kikeresztelkedés, mint az egyéni és a társadalmi érvényesülés útja
2. A kikeresztelkedés, mint a zsidó férfiak társadalmi felemelkedésének útja. A nemesítés
3. A zsidó kereskedők kitérési példái
4. Az értelmiségiek kitérései
5. A nők kitéréséről
6. A zsidó gyerekek megkeresztelése
7. A 19. század 30-40-es éveinek kitérései különös tekintettel az 1848. évi szabadságharc zsidó reflexiójára
8. A zsidó nők 18-19. századi kikeresztelkedésének motivációjáról egy németországi kitérés példáján

Bevezetés

...

A magyarországi zsidóságot kutató történészek és szociológusok hagyományosan a "zsidókról" szólnak, holott az általánosítás egy hamis androgén képet alkot a zsidó közösségről. A magyar társadalom tudatában - a nemi megkülönböztetést elhanyagoló nyelvi struktúrák ellenére - rögzült az általános felfogás, hogy a férfiak a vallási elsőbbség jogán képviselik a szóban forgó kultúracsoportot. A nőt a társadalomtörténeti diskurzus kellékként használja. Ezért a nő leírása a férfi értékek és vágyak tükrében történik. A női ábrázolás pozitívítását például szinte kizárólag a (férfiak és intézményei iránti) hűség-skálán mérik. A művelt nőt természetellenesnek, veszélyesnek és nem-nőiesnek minősítik, miközben a nőiesség hagyományos fogalmát ugyancsak a férfiak hozták létre mintegy magatartási elvárásként a nők számára. Vagyis a nőiesség nem egy biológiai, hanem társadalmi eredetű, közelebbről meg nem határozható tartalom. Ennek attribútumai a leíró személy ízlésétől, vagy az adott kultúra kommunikációjától függnék.

...

A zsidó nőkutatást a megalapozott társadalmi kritika, a judaizmus alapos ismerete és sajátos zsidó nyelve jellemzi. Szinte nincs is olyan zsidó feminista- vagy gender-írás, amelyben ne találkoznánk az egész zsidó kultúrát jellemző szókinccsel (az olyan fogalmakkal, mint holocaust, zsidóüldözés, antiszemitizmus, ortodox, askenázi, szefárd, Kabbala, tikkun olam stb.), valamint a tórai és a talmudi idézetekkel. Ezzel a feminista szerzők határozottan a zsidóságra helyezik a hangsúlyt.

...

A pesti zsidó társadalomra a bécsi és a berlini viszonyok kétségtelenül nagy hatással voltak, noha a korabeli társadalmi igényekhez való alkalmazkodás Pesten lassúbb volt. Úgy tűnik azonban, hogy a női és férfitársadalom szétválása általában jellemezte a zsidóság polgárosodását. Ebben a nyelvi szokások is nagy szerepet játszottak. Miközben a zsidó férfiak mind szélesebb körben használták a német nyelvet, amelynek elterjedésére a németországi és az osztrák új zsidó liturgiai normák is ösztönöztek, a nők inkább a jiddis vallási irodalomhoz ragaszkodtak. Így a nők körében elterjedt Cene Rene is csak a 20. században jelent meg német nyelvű feldolgozásban. A Tkhines (kérőimák) is jiddis nyelven jelentek meg, pedig éppen ez az irodalom tartalmazta a nyilvános vallásgyakorlás háttérébe szorult nők vallási vágyait.

...

[Hrotkó Larissza](#)
[A nélkülözhetetlenek](#)